

ZAMONAVIY YENGLARNI MODELLASHTIRISH USULLARI**Shumkarova Shamsiya Pulatovna***Jizzax Politehnika instituti, Tabiiy tolalar va matoga ishlov berish kafedrası katta
o'qituvchisi, Jizzax, O'zbekiston***Rajapova Marg'uba Nozimovna***Jizzax Politehnika instituti, Tabiiy tolalar va matoga ishlov berish kafedrası katta
o'qituvchisi, Jizzax, O'zbekiston*

Annotatsiya: Ushbu maqolada kiyim-kechak dizayni haqidagi maqolada ko'plab kiyim modellari asosiy qismlarning dizaynida sezilarli farqlarga ega emasligi va bir-biridan model xususiyatlari bilan aniq farqlanishini ta'minlaydi. Yengil kiyimlarni yengini har hil usullarda yani parallel va konussimon kehgaytirish va toraytirish mumkin. Shu sababli, ko'p sonli modellar cheklangan miqdordagi asosiy kiyim dizaynlari, asosiy naqshlarni modellashtirish bilan ifodalanishi mumkin.

Kalit so'zlar: Kiyim, detal, model, dizayn, mahsulotlar, modellashtirish, parallel, konussimon, yeng, shakl.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7222085>

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ МОДЕЛИРОВАНИЯ РУКАВА**Шумкарова Шамсия Пулатовна***старший преподаватель, кафедра натуральных волокон и обработки тканей,
Джизакский политехнический институт, Джизак, Узбекистан***Раджапова Маргуба Нозимовна***старший преподаватель, кафедра натуральных волокон и обработки тканей,
Джизакский политехнический институт, Джизак, Узбекистан*

Аннотация: В данной статье о дизайне одежды многие модели одежды не имеют существенных отличий в конструкции основных частей и четко отличаются друг от друга модельными характеристиками. Рукава легкой одежды могут быть расклепанными и зауженными по-разному, т.е. параллельными и зауженными. Поэтому большое количество моделей может быть представлено ограниченным числом базовых моделей одежды, моделирующих базовые выкройки.

Ключевые слова: Одежда, деталь, модель, конструкция, изделия, моделирования, параллельная, коническая, рукав, форма.

MODERN SLEEVE MODELING METHODS***Shumkarova Shamsiya Pulatovna****Senior Lecturer, Department of Natural Fibers and Fabric Processing, Jizzakh
Polytechnic Institute, Jizzakh, Uzbekistan****Rajapova Marguba Nozimovna****Senior Lecturer, Department of Natural Fibers and Fabric Processing, Jizzakh
Polytechnic Institute, Jizzakh, Uzbekistan*

Annotation: *In this article on clothing design, many clothing models do not have significant differences in the design of the main parts and are clearly distinguished from each other by model characteristics. The sleeves of light clothes can be flared and narrowed in various ways, i.e. parallel and tapered. Therefore, a large number of models can be represented by a limited number of basic clothing designs, modeling basic patterns.*

Keywords: *Clothing, detail, model, design, products, modeling, parallel, conical, sleeve, shape.*

KIRISH

Respublika to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatida yuqori va barqaror o'sish sur'atlarini ta'minlash, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va o'zlashtirish, raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqarish va eksport qilish, modernizatsiya qilishning strategik muhim ahamiyatga ega bo'lgan loyihalarini amalga oshirish hisobiga yuqori texnologiyali yangi ish o'rinlarini yaratish, korxonalarni texnik va texnologik yangilash, ilg'or "klaster modeli"ni joriy etishga qaratilgan tarkibiy qayta tashkil etishni yanada chuqurlashtirish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda.[1]

Shu bilan birga, to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoati rivojlanishining har tomonlama tahlili, raqobatning kuchayishi sharoitida jahon bozorining o'zgaruvchan kon'yunkturasi sohani davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, shuningdek, yanada barqaror va jadal rivojlanishi mexanizmlarini ishlab chiqish hamda amalga oshirishni taqozo etmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

To'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatida amalga oshirilayotgan islohotlarni yanada chuqurlashtirish, sohani jadal rivojlantirish va diversifikatsiya qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, to'qimachilikda yarim tayyor mahsulotlarni chuqur qayta ishlashga investitsiyalar hajmini va tayyor mahsulotlar eksportini oshirish maqsadida:[1]

Mato tarkibi ipakdan bo'lgani bois tanani qishda issiq, yozda salqin tutadi. Bu kabi cho'ponlarni jinsi shim, klassik uslub bilan uyg'unlashtirishlari mumkin. Choponlarning qulayligi shundaki, aksessuarni almashtirib, oqshom libosi bilan bazmlarga ham kiyish mumkin. Tashqi ko'rinishni mukammal qilish uchun cho'pon rangiga mos milliy matodan tikilgan oyoq kiyim kiyish maqsadga muvofiq.

Kichik yoshdagi qizchalarga choponda yurish noqulay bo'lgani bois shoyidan tikilgan milliy yo'nalishdagi ko'ylak eng yaxshi tanlov. Aksessuar sifatida milliy matoga qo'l mehnati bilan qadalgan toshli «obodok»dan foydalanishingiz mumkin. [3,4]

Ommaviy tarzda mahsulot tayyorlashda uning narhi, materiallar tejamkorligi va ishlab chiqarish ishlarini rejali tashkil qilishda modellashtirish usullari qo'llanishi katta ahamiyat kasb etadi. [5,6]

«Model» so'zi lotinchada namuna, me'yor demakdir. Tayyor bazaviy model yoki uning eskizi bo'yicha kiyimning siluetli konstruktiv asosi yordamida yangi model chizmasini va namunasini tayyorlash jarayoni texnik modellash deyiladi.

Yangi model konstruksiyasini tayyorlash jarayoni quyidagi bosqichlardan iborat:

- modelni o'rganish va uning tahlili;
- modelga mos siluetli bazaviy asos tanlash;
- tanlangan asosni aniqlash yoki o'zgartirib unga yangi modelga hos xususiyatlar kiritish;
- o'xshash model bo'lmagan holda, yangi siluetli asos ishlab chiqish;
- yangi model konstruksiyasini tekshirish.

Yangi model tuzilishini o'rganishda uning xususiyatlari va bazaviy asosi yoki tipaviy konstruksiyadan farqlari aniqlanadi. Modelga hos ahamiyatli xususiyatlarga quyidagilar kiradi: [2]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Kiyimning turi, silueti, bichimi, o'lchami, bo'yi va to'laligi, uzunligi, gazlama turi, kiyimning ko'krak, bel, bo'ksa va etak chiziqlari bo'yicha kengligi va ularning orqa, o'miz va old konstruktiv uchastkalari aro taqsimlanishi, elka qiyaligining uzunligi, engining kengligi, yoqasining uzunligi va eni, taqilmasining turi, izma va tugmalarning joylanishi va soni, bezak va yangi detallarning joylanishi va shakli va h.k. (1- rasm)

1-Rasmlar. Yeng turlari

Yenglarni konstruksiyalash usullarida quyidagi dastlabki ma'lumotlardan foydalaniladi:

tipaviy qomatlarining o'lchamlari, asosiy detallar chizmasidan (SH_{pr} , V_{pr} , D_{pr}) foydalangan holda yoki modelga ko'ra tayyor yengning o'lchamlari: uchining kengligi - SH_{ruk} , tipaviy uzunliklar shkalasidan olingan yeng uzunligi D_{ruk} qo'shimchalar qiymati (1 - jadval).

1- jadval

O'tqazma yenglarni konstruksiyalashga doir dastlabki ma'lumotlar

Figura O'lchamlari	Tayyor buyum o'lchamlari	
	Nomi	Belgilanishi
T_{32} (T_{62})	Yeng uchining kengligi	$Sh_{r.vn}$
T_{33} (T_{63})	Yeng uzunligi	D_{ruk}

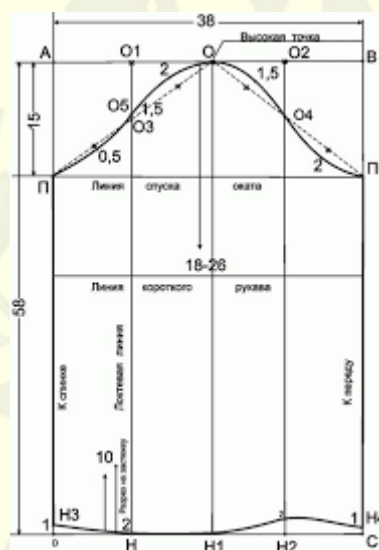
T_{28}	O'miz kengligi	Sh_{pr}
T_{29}	O'miz balandligi	V_{pr}
T_{57}	O'miz chizig'ining uzunligi	D_{pr}
$T_{69} (T_5 - T_{11})$	Yelka yostiqchasining qalinligi	$t_{p.p}$
	Materiallar paketini qalinligi	t_p

Dastlabki ma'lumotlar qatoriga konstruktiv va texnologik qo'shimchalar ham kiradi.

Yeng konstruksiyasini tuzishda quyidagi qo'shimchalar ishlatiladi:

Yelka aylanasi $P_{28} (P_{op})$, bilak aylanasi $P_{29} (P_{o.zap})$, o'miz kengligiga $P_{57} (P_{pr})$, o'miz chuqurligiga $P_{69} (P_{s.pr})$, qiyama yeng bilan birlashtirilgan chokni egib o'tishga $P_{og} (P_{v.ok})$ hamda o'miz bo'ylab uning har bir santimetriga yeng qiyamasining kiritirish haqi N , ishlov berishga texnologik qo'shimcha $P_u (U_r)$. Qo'shimchalar qiymati moda yo'nalishiga qarab mavjud tavsiyalardan olinadi.

Yeng konstruksiyasini tuzish bosqichlari. Yeng konstruksiyalash jarayoni uch bosqichga bo'linadi: 1 - yeng chizmasining bazis to'rini tuzish; 2 - yeng qiyamasini, o'tar chiziqlarini, uchi va choklarining kontur chiziqlarini qurish; 3 - yeng detallari yoyilmasini chizish. (2-rasm)

2-Rasm. Yeng konstruksiya ko'rinish

Yenglarni modellashtirish boshlang'ich ma'lumotida BK bilak MK orsidagi yeng shaklining farqi o'rganib chiqiladi. Yeng shakli o'zgarganda o'miz shakli o'z navbatida o'zgarish yoki o'zgarishsizligi mumkin.

Yeng shakli o'zgarib o'miz shakli o'zgarmasa modellashtirish jarayoni oson ko'chadi. [2]

3-rasm. Modellashtirish usulari

4-rasmlar. Murakkab modellashtirish usullari

Yenglarni konstruktiv modellashda paralel va konussimon kengaytirish yoki toraytirish usullari qo'llaniladi. (3,4- rasmlar).

Yeng asos konstruksiyasi quyidagicha modellashtiriladi:

- yeng asos konstruksiyasini kengaytirish yoki toraytirish uchun kesish o'rnilar belgilanadi va qirqiladi;
- konussimon yoki paralel kengaytiriladi yoki toraytiriladi;
- o'zgartirilgan yeng yangi konturi chizib chiqiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki to'shama matolarning bo'ylamasi va ko'ndalangiga modellashtirish usullari keltirilgan. Bunda yenglarni usullari keltirilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Toshkent shahri, 2019 yil 12 fevral
2. Мартынова А.И., Андреева Е.Г., «Конструктивное моделирование одежды». М., ОАО «Можайский полиграфический комбинат», 2002-310 с.

3. Шумкарова Ш. П., Ёдгорова Х. И., Бегманов Р. А. Влияние температуры сушки хлопка-сырца на поврежденности волокон //Наука и мир. – 2016. – №. 4-1. – С. 74-75..
4. Shumkarova S. et al. Effect of secondary material resources on physical and mechanical properties of floor fabrics //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2022. – Т. 2432. – №. 1. – С. 040024.
5. Atoyevna K. S. et al. Change in the Indicators of the Uneven Roving Obtained from a Mixture of Silk Waste.
6. Shumkarova S. P., Rajapova M. N., Yodgorova K. I. Physical-mechanical properties of fabrics produced in the field of tourism //Экономика и управление гостеприимством территории. – 2021. – С. 148-152.

